Віталій ПИСЬМЕННИЙ

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ ПЕРСПЕКТИВИ ОПОДАТКУВАННЯ КОСМЕТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ

Вивчено різні підходи до оподаткування косметичних операцій. Обґрунтовано доцільність впровадження за кордоном податку на косметичні операції. Визначено можливості використання в Україні зарубіжного досвіду такого оподаткування.

Здавалося, що в сучасному світі податкові системи вичерпали себе й практично неможливо віднайти об'єкти оподаткування, з яких податки не справляються (ними є рухоме і нерухоме майно, дохід (прибуток) або його частина, обороти з реалізації товарів тощо). В умовах постійно зростаючих потреб у фінансуванні соціальних послуг населення, посилення боргового навантаження на економіку та збільшення бюджетного дефіциту уряди зарубіжних країн не залишають спроб поповнити бюджет. Останнім трендом в оподаткуванні є впровадження доволі спірного щодо порядку обчислення і механізму сплати податку на косметичні операції.

Новітні ідеї в податкових фінансах заклали представники західної науки Ч. Адамс, Дж. Б'юкенен, К. Еванс, Р. Масгрейв, Дж. Сакс, Д. Стіґліц, С. Тібу, М. Шніцер й інші. Теорію оподаткування розвивали й українські науковці: В. Андрущенко, О. Василик, В. Вишневський, О. Десятнюк, Т. Єфименко, Ю. Іванов, А. Крисоватий, В. Мельник, В. Федосов, К. Швабій, С. Юрій та інші. У своїх працях вони наголошували, що рішення про введення того чи іншого податку має враховувати його економічну ефективність або відповідність встановленим критеріям соціальної справедливості.

Метою статті є вироблення науково обґрунтованих підходів до впровадження в Україні податку на косметичні операції. Адже щороку кількість осіб, котрі хочуть вдосконалити чи змінити свою зовнішність, зростає за арифметичною прогресією, що визначено прагненням до суб'єктивної анатомічної досконалості та збільшенням чисельності середнього прошарку у суспільстві. Відтак появу нового платежу можна розглядати як відповідність сучасним тенденціям оподаткування.

У пошуках компромісного рішення "що оподатковувати?" думки зарубіжних і вітчизняних учених розділилися: ту вигоду, яку красиві люди отримують від своєї привабливості, чи медичні операції, що роблять їх красивими. В першому випадку аргументом є результати дослідження, проведеного британськими вченими. Було встановлено, що привабливіші жінки в середньому заробляють на 11% (чоловіки на 15%) більше, ніж їхні колеги [1]. Тому впровадження додаткового податку на доходи або диференціація його ставок є своєрідною платою за можливість красивих людей працювати на високооплачуваній роботі, швидко просуватися по кар'єрних сходинках або мати якісь інші привілеї.

Основною проблемою, з якою стикатиметься податковий апарат держави при справлянні так званого "податку на красу", буде неможливість математичним чи будь-яким іншим способом виміряти рівень при-

вабливості та провести розрахунки податкових зобов'язань. Тим більше, що краса – достатньо суб'єктивне явище і якихось загальних ознак визначення, на скільки одна людина привабливіша за іншу не існує. У різні часи вона мала свої особливості [2], спричинені природними рисами або фізичним станом особи, котра вабить і породжує симпатію. Зокрема, нині еталоном жіночої краси є надзвичайно худа, висока постать із вузькими стегнами, довгими ногами та світлим кольором волосся.

Гіпотетично, якщо такий платіж буде коли-небудь впроваджений, кожна особа самостійно мала б визначати доцільність його сплати. Тобто він повинен мати не стільки примусовий, як добровільний характер, що важко вкласти в економічний зміст податку. Справляючи його, чоловіки та жінки із гордістю несли б податкове навантаження, підвищуючи свою репутацію серед інших членів суспільства й отримуючи певне моральне задоволення. Звичайно, порядок обчислення та механізм сплати "податку на красу" буде складним і забезпечення його надходження залежатиме від рівня податкової культури, за якої на перший план виходять необхідність фінансової підтримки держави, вчасне й у повному обсязі справляння податків.

Із неоднозначної ідеї оподаткувати красивих людей сьогодні вона еволюціонувала в потребу стягувати податок на косметичні операції. Відтак серед перших країн, де активно розвивається ця ідея, були США. За підрахунками американських експертів, щороку на такі операції витрачається більше 11 млрд. дол. США [3, 5] і сплата 10% їх вартості дасть змогу наповнити дохідну частину бюджету стабільними ресурсами. Зважаючи на велику популярність серед мешканців цієї країни операцій зі збільшення грудей, використання ботексу для розгладжування морщин, зміни форми носа, ліпосакції, хімічного пілінгу тощо, обсяг податкових надходжень буде лише зростати (рис. 1).

Про це свідчить збільшення кількості пластичних і не пластичних косметичних операцій із 1679943 у 1997 р. до 10105164 у 2012 р. Якщо ж розглянути структуру за віковим складом, понад 4 млн. осіб, або 43% американців, користувалися послугами пластичних хірургів у віці 35–50 років (табл. 1). У США вони належать до середнього прошарку суспільства – соціальної

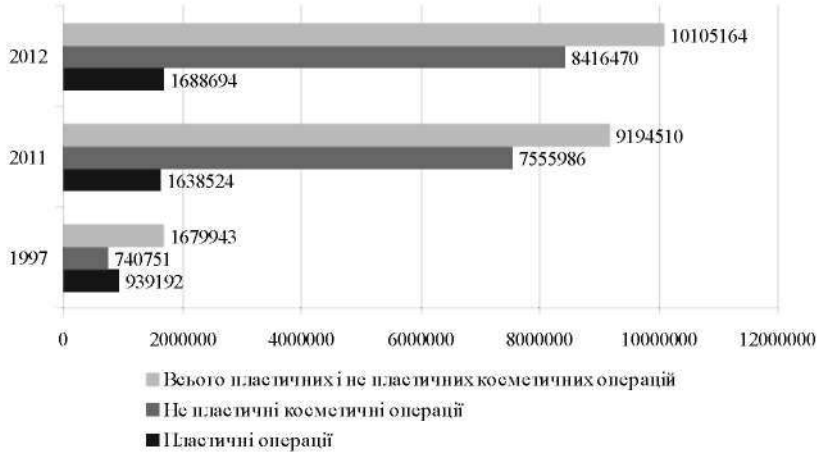

Рис. 1. Кількість пластичних і не пластичних косметичних операцій у США за 1997–2012 рр.*

*Побудовано на основі [3, 4].

Таблиця 1

Вікова структура пластичних і не пластичних косметичних операцій у США за 2012 р.*

Види операцій	До 18 років		19–34 років		34–50 років		51–64 років		Більше 65 років	
	Кількість операцій	Питома вага	Кількість операцій	Питома вага	Кількість операцій	Питома вага	Кількість операцій	Питома вага	Кількість операцій	Питома вага
Пластичні операції:										
Абдомінопластика	81	0,1%	3371	21,5%	87358	55,8%	30377	19,4%	4981	3,2%
Трансплантація жиру	483	0,7%	8021	11,2%	26725	37,2%	28018	39,0%	8597	12,0%
Блефаропластика	70	0%	4317	2,8%	47059	30,7%	74272	48,5%	27452	17,9%
Збільшення грудей	3576	1,1%	172489	52,2%	125037	37,8%	26427	8,0%	3102	0,9%
Підтяжка грудей	317	0,2%	27681	21,7%	71081	55,6%	25107	19,6%	359	2,8%
Зменшення грудей	2163	1,9%	30914	27,4%	50455	44,7%	2513	22,3%	4132	3,7%
Збільшення сідниць	0	0%	3552	48,8%	2914	40,0%	820	11,3%	0	0%
Підтяжка сідниць	0	0%	822	22,5%	2102	57,5%	640	17,5%	91	2,5%
Збільшення підборіддя	314	2,9%	3748	34,9%	3935	36,7%	2348	21,9%	388	3,6%
Підтяжка обличчя	0	0%	367	0,3%	18237	15,3%	71622	60,2%	2878	24,2%
Підтяжка чола	0	0%	541	2,2%	5193	21,3%	13848	56,7%	485	19,9%
Гінекомастія	132	5,8%	13386	58,9%	6176	27,2%	1625	7,1%	229	1,0%
Збільшення губ	0	0%	1639	20,9%	2909	37,2%	2571	32,9%	707	9,0%
Ліпосакція	2253	0,7%	87305	27,9%	146966	47,0%	64904	20,7%	11582	3,7%
Підтяжка живота	0	0%	1322	13,1%	6025	59,5%	2467	24,4%	305	3,0%
Отопластика	13654	45,0%	10382	34,2%	3699	12,2%	1465	4,8%	1158	3,8%
Ринопластика	10769	7,5%	67663	47,1%	48454	33,7%	15152	10,5%	1764	1,2%
Підтяжка стегон	0	0%	2193	13,3%	9741	59,0%	4044	24,5%	539	3,3%
Підтяжка плечей	0	0%	2665	11,6%	9674	42,1%	8908	38,8%	1722	7,5%
Вагінальне омолодження	121	3,4%	1942	55,2%	1214	34,5%	182	5,2%	61	1,7%
Всього	**35124**	**2,1%**	**474659**	**28,1%**	**674953**	**40,0%**	**399929**	**23,7%**	**104030**	**6,2%**
Не пластичні косметичні операції:										
Ін'єкції:										
Ботокс	6462	0,2%	488630	15,0%	1525859	46,8%	972657	29,9%	264305	8,1%
Гідроксиапатит кальцію	0	0%	10471	8,1%	55942	43,1%	45553	35,1%	17708	13,7%
Гіалуронова кислота	2636	0,2%	199259	14,0%	610811	42,9%	460662	32,4%	150337	10,6%
Полімолочна кислота	0	0%	1451	2,1%	24509	35,0%	34363	49,1%	9642	13,8%
Всього	**9098**	**0,2%**	**699812**	**14,3%**	**2217121**	**45,4%**	**1513235**	**31,0%**	**441992**	**9,1%**
Омолодження шкіри:										
Хімічний пілінг	13038	2,9%	80902	18,2%	178799	40,3%	131584	29,6%	39501	8,9%
Дермабразія	662	2,8%	2886	12,4%	4997	21,5%	11196	48,2%	3508	15,1%
Фракційне омолодження	561	0,7%	10413	12,1%	33429	38,7%	32686	37,9%	9224	10,7%
Лазерна терапія	4831	1,4%	59006	17,5%	143603	42,6%	98529	29,2%	31513	9,3%
Лазерне шліфування шкіри	3390	0,8%	39894	9,2%	170180	39,3%	155570	36,0%	63462	14,7%
Мікродермабразія	23738	4,8%	110508	22,2%	197040	39,5%	118291	23,7%	49245	9,9%
Неінвазивне розгладження	569	0,2%	25017	8,8%	116186	40,9%	115560	40,7%	26408	9,3%
Всього	**46789**	**2,2%**	**328626**	**15,6%**	**844234**	**40,1%**	**663416**	**31,5%**	**222861**	**10,6%**
Інше:										
Лазерна епіляція	36041	4,1%	302159	34,2%	352289	39,9%	159624	18,1%	33780	3,8%
Лазерна терапія вен ніг	0	0%	12801	11,3%	49614	44,0%	41786	37,0%	8650	7,7%
Неінвазивна підтяжка шкіри	1454	1,9%	18091	23,6%	29158	38,1%	21911	28,6%	5998	7,8%
Склеротерапія	0	0%	46015	15,5%	154596	52,0%	80129	26,9%	16761	5,6%
Видалення татуювання	1996	3,4%	28482	48,7%	22229	38,0%	5722	9,8%	0	0%
Всього	**39491**	**2,8%**	**407548**	**28,5%**	**607886**	**42,5%**	**309171**	**21,6%**	**65,189**	**4,6%**
Разом	**130502**	**1,3%**	**1910645**	**18,9%**	**4344194**	**43,0%**	**2885751**	**28,6%**	**834072**	**8,3%**

* Побудовано на основі [3, 12].

групи людей, яка отримує високі доходи, достатні для задоволення власних потреб й уподобань. Їх особливістю є володіння певним набором вартісного майна (дорогим автомобілем, обладнаним сучасною технікою житлом) і можливість придбавати платні соціальні послуги, в тому числі у сферах пластичної хірургії та косметології.

Зрештою, найбільше пластичні та не пластичні косметичні операції роблять кіноактори, зірки шоу-бізнесу й інші публічні особи, для яких їхній зовнішній вигляд є основою заробітку. В такому сенсі "податок на красу" відповідатиме принципам економічної ефективності та соціальної справедливості, хоча існують інші аргументи на користь оподаткування красивих людей. Оскільки в деяких випадках його сплата може стати стримуючим фактором проведення операції, наприклад, зі збільшення грудей за допомогою силіконових імплантатів. Зокрема, в США із 24 тис. дівчат підліткового віку, які користувалися послугами пластичних хірургів, більше 2 тис. зробили такі операції [4].

Незважаючи на те, що серед загальної кількості осіб, котрим у 2012 р. зробили пластичні операції, лише 1% становлять підлітки віком до 18 років [3, 5], це вважається досить великим показником. Через психологічні та фізіологічні чинники свої рішення вони приймають під впливом засобів масової інформації, останніх трендів у галузі моди, розвитку молодіжної субкультури. Тому диференціація податкових ставок або застосування підвищувальних коефіцієнтів при розрахунку податкових зобов'язань може "фінансово" відмовити від їх проведення особами, які перебувають у перехідному від дитинства до юності віці (рис. 2).

Разом з тим надмірне податкове навантаження на пацієнтів пластичних хірургів може вплинути на рішення й інших осіб, яким за основними медичними показниками такі операції робити не варто чи не рекомендується. До них належать люди, які залежні через велику кількість операцій, намагаються зробити кілька видів одразу, схильні до суб'єктивної анатомічної досконалості, мають діагностовані психологічні захворювання тощо. Щоправда, це не повинно стосуватися реконструктивних пластичних операцій, які усувають дефекти тканин й органів, відновлюють їх функції, тобто дають змогу людині бути повноцінним членом суспільства, відчувати себе щасливим та самодостатнім.

На відміну від даного виду операцій, естетичні пластичні операції спрямовані на поліпшення зовнішності людини – зробити її більш привабливою чи наближеною до ідеалу. Незважаючи на розвинений медичний ринок та великий обсяг фінансування,

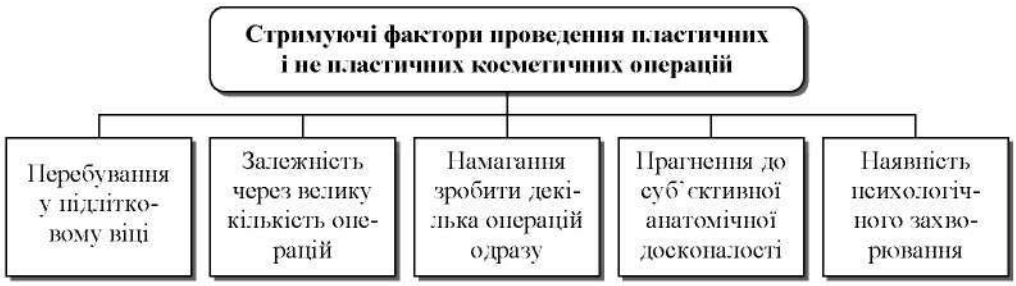

Рис. 2. Стримуючі фактори проведення пластичних і не пластичних косметичних операцій*

* Побудовано на основі [5].

США не є лідером серед пластичних і не пластичних косметичних операцій в розрахунку на 1000 осіб (рис. 3). У 2012 р. значно більшу їх кількість робили в Італії (11,5 операцій на 1000 осіб), Греції (13,2 операцій на 1000 осіб) та Південній Кореї (13,3 операцій на 1000 осіб). Причому в східноазійській країні, де краса закріпилася як основна позитивна форма естетичного освоєння дійсності, широка база оподаткування стала основним лейтмотивом оподаткування красивих людей.

У 2014 р. уряд Південної Кореї впровадив 10% непрямий податок на послуги в сферах пластичної хірургії та косметології [7]. На думку корейських експертів, його сплата аж ніяк не сприятиме зменшенню кількості осіб, котрі прагнуть вдосконалити чи змінити свою зовнішність. Поряд з високою якістю пластичних і не пластичних косметичних операцій привабливість спеціалізованих клінік у Південній Кореї характеризується цілим спектром додаткових послуг, наприклад, забезпечення проживання в готелі, авіаперельоту, відеоконсультації та інших. Сьогодні ж індустрія медичного туризму у цій країні приносить до бюджету доходи в обсязі більше 450 млн. дол. США [6].

Захоплення пластичними операціями в Україні, де щороку їх роблять понад 200 тис. [8], обумовлює доцільність впровадження аналогічного платежу. Він передбачатиме оподаткування хірургічних і не хірургічних втручань, що змінюють обличчя та тіло, як-от розгладжування морщин, підтяжка обличчя, збільшення грудей, ліпосакція (рис. 4). Якщо вони не є крайньою необхідністю, спричиненою різного роду травмами, вродженими дефектами чи невдалими попередніми операціями, й особа здатна оплатити їх високу вартість, відповідно буде зобов'язана сплатити податок. Утім в даному випадку складно простежити еквівалентність оподаткування, крім можливості таким способом брати участь у фінансуванні суспільних благ.

Адже як будь-який податковий платіж, податок на косметичні операції повинен мати фіскальне значення – забезпечувати дохідну частину бюджету ресурсами. Його слід віднести до переліку місцевих податків і зборів, завдяки чому органи місцевого самоврядування отримають право

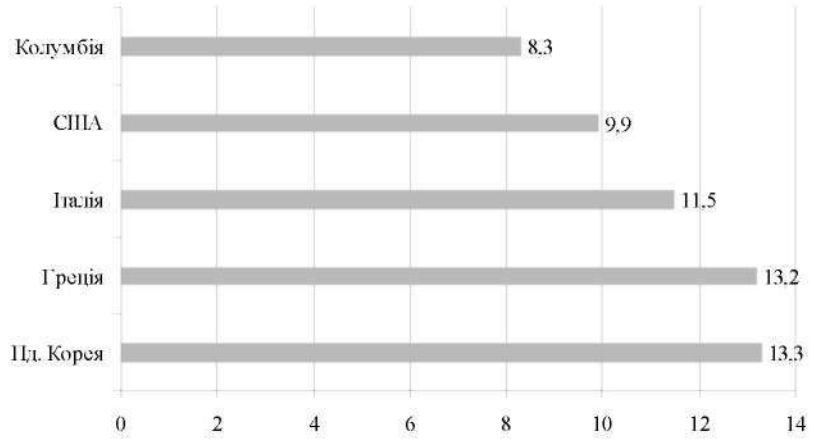

Рис. 3. Кількість пластичних і не пластичних косметичних операцій на 1000 осіб в зарубіжних країнах*

* Побудовано на основі [6].

Рис. 4. Види пластичних і не пластичних косметичних операцій, які можуть підлягати оподаткуванню в Україні

впроваджувати, встановлювати податкові ставки та звільняти від оподаткування. Разом з тим у механізмі справляння даного платежу доцільно передбачити зарахування не менше 70% до спеціального фонду місцевих бюджетів, що дасть змогу забезпечити цільове фінансування вітчизняної системи охорони здоров'я, яка перебуває в критичному стані та потребує додаткових вливань.

Механізм справляння податку на косметичні операції в нашій державі буде мало чим відрізнятися від відпрацьованої практики непрямого оподаткування красивих людей за кордоном (рис. 5). Зокрема, його платниками необхідно встановити громадян України й іноземних громадян, яким зробили пластичну чи не пластичну косметичну операцію; об'єктом оподаткування – різні види хірургічних і не хірургічних втручань, визначених у затвердженому переліку; базою оподаткування – вартість таких операцій; податкові ставки – в диференційованих розмірах залежно від вартості пластичних та не пластичних косметичних операцій.

Загалом же впровадження в Україні податку на косметичні операції має великі перспективи. Накладаючи його на середній прошарок суспільства, здатного виконати податкові зобов'язання, й використовуючи методи непрямого контролю, ухилитися буде практично неможливо. При цьому потребує розширення об'єкт оподаткування даного платежу: від нанесення татуювання на відкритих ділянках тіла до проведення операцій зі зміни статі. Сучасні податкові системи змінюються дуже динамічно під впливом різних інновацій суспільного життя, тому оподаткування красивих людей шляхом впровадження так званого "податку на красу" є ще одним кроком в їх розвитку та відповідності новим тенденціям.

Незважаючи на те, що основні елементи оподаткування в статті визначені й науково обґрунтовані, до появи такого платежу необхідно провести економіко-математичні розрахунки. Це дасть змогу

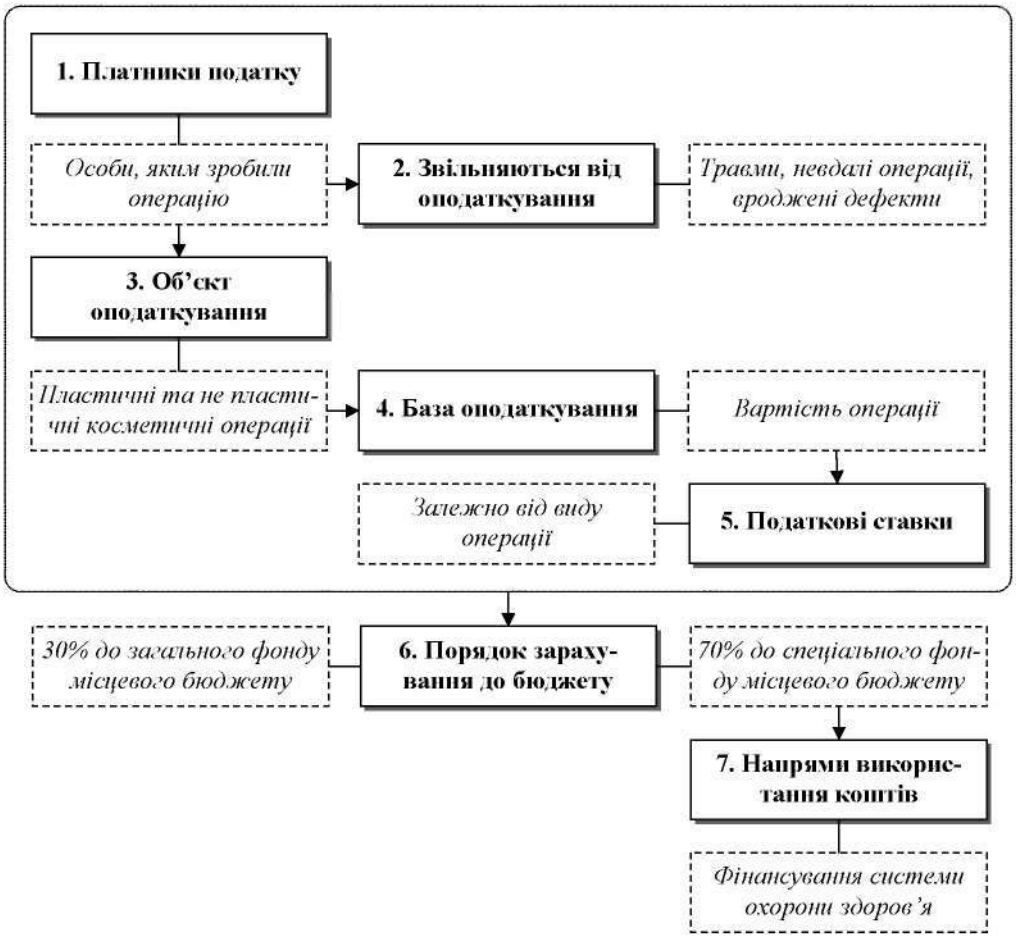

Рис. 5. Алгоритм механізму справляння податку на косметичні операції в Україні

побачити фіскальне значення податку на косметичні операції й спрогнозувати його роль у фінансовому забезпеченні місцевого самоврядування. Тому подальші наукові пошуки потрібно спрямувати на побудову моделі порядку обчислення і механізму сплати даного платежу, яка врахувала б економічну ефективність та відповідність встановленим критеріям соціальної справедливості.

Література

1. *Майнзюк К., Джигир Ю. Налог на красоту и другие идеи, как сделать мир справедливее (проект неопубликованной статьи для украинского еженедельника) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fisco-id.com/download.php?m=an&l=ua&id=30.*

2. *Petersen L. N. The utility of select psychological, behavioral and affective dimensions in differentiating among categories of eating disturbances: a dissertation… Doctor of philosophy. – Oklahoma, 2001. – 322 p.*

3. Cosmetic surgery national data bank / Statistics 2012. – The American society for aesthetic plastic surgery, 2012. – 22 p.

4. Children's plastic surgery epidemic [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dailymail.co.uk/health/article-8214/Childrens-plastic-surgery-epidemic.html.

5. Психология в пластической хирургии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://webplastika.ru/articles/psikhologiya-v-plasticheskojj-khirurgii.html.

6. Lee H. Perfecting the face-lift [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.businessweek.com/articles/2013-10-10/plastic-surgery-lifts-south-korean-tourism.

7. South Korea to raise taxes on plastic surgery [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://iamkoream.com/south-korea-to-raise-taxes-on-plastic-surgery.

8. Підтягнута країна. В Україні набувають популярності походи до пластичних хірургів // Кореспондент. – 8 червня 2012 р. – № 22.